

**महाराष्ट्र राज्य जलसंधारण सल्लागार
परिषदेची पुनर्गठन करण्याबाबत**

**महाराष्ट्र शासन
शासन निर्णय क्रमांक जसं१००६/प्रक्र ६३/ जल-१०
ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३९.**

दिनांक- ३ जून, २००६.

बाबत :-

शासन निर्णय, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग, क्रमांक :-

- १) पजवि- १८/०१/प्र.क्र.१४९/जल-१२, दि.५ आणि २० ऑक्टोबर, २००१
- २) अप्रक्रो-१००१/प्र.क्र.१२२/जल२०, दि.२४ डिसेंबर, २००१
- ३) अप्रक्रो- १००२/प्र.क्र.१२४/२००२/जल-२०, दि.३१ ऑगस्ट, २००२
- ४) जलसं/२००३/५३२/प्र.क्र.१८५/जल-२४, दि.२८ जानेवारी, २००६ आणि दि.७ जानेवारी, २००५.
- ५) पजवि-१८/०२/प्र.क्र.२४७/जल-१२, दि.३० एप्रिल, २००३

प्रस्तावना:-

महाराष्ट्र शासनाने राज्यातील पाण्याची तीव्रता व बारंवार येणारी दुष्काळसदृश्य परिस्थिती लक्षात घेऊन भविष्यात पाण्याच्या भूजल पातळीत वाढ होण्याच्या दृष्टीने केंद्र शासनाने पुरस्कृत केलेले व राज्याच्या विविध विभागांमार्फत सुरू असलेल्या पाणलोट विकास कार्यक्रमांचा एकत्रित विकास करण्याच्या दृष्टीने जलसंधारण या विषयाखाली सन १९९२ पासून एक स्वतंत्र खाते निर्माण केले. या खात्याच्या निर्मितीपासून सामाजिक बनीकरण, मुदसंधारण, लघु पाटबंधारे तसेच जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणांनी मोठ्या प्रमाणावर पाणलोट विकासाचे काम हाती घेतले. हा कार्यक्रम राबविताना येणाऱ्या अडचणी, धोरणात्मक बाबी, केंद्र शासनाच्या कार्यक्रमात येणाऱ्या अडचणींचा विचार करून केंद्र शासनाचा सल्ला मागविणे इ.करिता विविध समित्या/परिषदा/मिशनस यांची स्थापना संदर्भाधीन शासन निर्णयाप्रमाणे करण्यात आली.

शासनाच्या असे निदर्शनास आले आहे की, पाणलोट विकास प्रकल्पांवर एकापेक्षा अधिक समित्यांची/मिशनस/परिषदांची स्थापना झाली आहे. या विभिन्न समित्या/मिशनस/परिषदांच्या कार्यप्रणालीमध्ये एकसूत्रता आणण्याच्या दृष्टीने, पट्टीक जमीन विकास, पाणलोट क्षेत्र विकास इत्यादी सर्व बाबींवर एकत्रितपणे सांगोपांग विचार करण्याच्या दृष्टीने मा. मुख्यमंत्री यांच्या अध्यक्षतेखाली एकच परिषद पुनर्गठित करण्याचा प्रस्ताव शासनाच्या विचाराधीन होता. या अनुषंगाने खालीलप्रमाणे निर्णय घेण्यात आले आहेत.

शासन निर्णय:-

१) संदर्भाधीन १ व ५ बेधिल शासन निर्णयांमध्ये स्थापन केलेली महाराष्ट्र पडीक जमीन विकास कार्यक्रम राबविण्यासाठी स्थापन केलेली परिषद/मिशनस व त्या खाली निर्माण केलेले प्रमुख सल्लागार हे पद कायम ठेवून, उर्वरित सर्व समित्या/मिशनस या शासन निर्णयान्वये बरखास्त करण्यात येत आहेत.

२) जलसंधारण कार्यक्रमाबाबत मार्गदर्शन, धोरण, आढावा, समीक्षण आणि कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणीची बिशा ठरविण्याकरिता, मा.मुख्यमंत्री यांच्या अध्यक्षतेखाली राज्य जलसंधारण सल्लागार परिषद स्थापना करण्यात येत आहे.

२(अ) या परिषदेची संरचना खालीलप्रमाणे राहिल.

मा. मुख्यमंत्री	अध्यक्ष
मा.मंत्री (जलसंधारण, कृषि)	कार्याध्यक्ष
श्री. विजय अण्णा बोरडे	उपाध्यक्ष
मा.मंत्री (रोहयो)	सदस्य
मा.मंत्री (घने)	सदस्य
मा.मंत्री (जलसंपदा)	सदस्य
मा.मंत्री (महसूल)	सदस्य
मा.मंत्री (नियोजन व वित्त)	सदस्य
मा.मंत्री (ग्रामविकास)	सदस्य
मा.राज्यमंत्री (जलसंधारण)	सदस्य
मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन	सदस्य
अपर मुख्य सचिव (वित्त)	सदस्य
प्रधान सचिव (नियोजन)	सदस्य
प्रधान सचिव (आदिवासी विकास)	सदस्य
सचिव (कृषि)	सदस्य
प्रधान सचिव (जलसंपदा)	सदस्य
प्रधान सचिव (ग्रामविकास व पंचायत राज)	सदस्य
प्रधान सचिव (घने)	सदस्य
प्रधान सचिव (जलसंधारण)	सदस्य सचिव
प्रधान सचिव (रोजगार व स्वयंरोजगार)	सदस्य
महासंचालक, यशदा, पुणे	सदस्य
आयुक्त (कृषि)	सदस्य
सह सचिव, (जलसंधारण)	सदस्य
संचालक, यनामती	सदस्य
संचालक, महाराष्ट्र सुदूर संवेदन केंद्र नागपूर (रिमोट सेंसिंग सेंटर)	सदस्य
संचालक, सामाजिक वनीकरण, पुणे	सदस्य
संचालक, मृदसंधारण व पाणलोट क्षेत्र व्यवस्थापन, पुणे	सदस्य
मुख्य अभियंता स्थानिक स्तर (लपा) पुणे	सदस्य

श्री. मुकुंद घारे, अफार्न, पुणे.	अशासकीय सदस्य
श्री. मधुकर खडसे, धरामित्र, यर्धा.	अशासकीय सदस्य
डॉ. डी. एस्. लोहिया, मानचलोक, जालना.	अशासकीय सदस्य
डॉ. जयंतराव पाटील,	अशासकीय सदस्य
श्री. श्रीमंत नाने,	अशासकीय सदस्य
श्री. फावर रॉबर्ट,	अशासकीय सदस्य
श्री. प्रफुल्ल कदम, सांगोला	अशासकीय सदस्य
श्रीमती सुरेखाताई ठाकरे, अमरावती	अशासकीय सदस्य
श्री. क्रीस्टन लोबो, अहमदनगर	अशासकीय सदस्य
श्री. पोपटराव पवार, अहमदनगर	अशासकीय सदस्य
श्री. अरुण निकम,	अशासकीय सदस्य
श्री. गिरीश गांधी	अशासकीय सदस्य

- २.(ब) जलसंधारण कार्यक्रमाबाबत मार्गदर्शन, धोरण, आढावा, समीक्षण आणि कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणीची विशा ठरविण्याकरीता, परिवद स्यापण्याचे उद्दिष्ट असून परिवदेची कार्यक्रमा सोबतच्या सहपत्र "अ" मध्ये वर्णविल्याप्रमाणे राहिल.
- २.(क) श्री विजयअण्णा बोरडे, उपाध्यक्ष बास मंत्रीपदाचा दर्जा देण्यात येत असून अनुज्ञेय सुविधाबाबतचे आवेश स्वतंत्रपणे निर्गमित होत आहेत.
- २.(ड) या उपरोक्त परिवदेची बैठक सहा महिन्यातून एकदा होईल.
- २.(डू) उपरोक्त परिवदेच्या बैठकांना उपस्थित रहाणा-या अशासकीय सदस्यांना शासनाच्या विहित नियमानुसार प्रवासभत्ता व दैनिक अनुज्ञेय राहिल.
- २.(फ) या परिवदेची स्थापना शासन निर्णय निर्गमित झाल्यापासून ३ वर्षाकरीता राहिल.
- २.(ग) या परिवदेकरीता येणारा खर्च,मामणी क्र एल-४, ३४५१,सचिवालय-आर्थिक सेवा-०९०-सचिवालय, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग-०३, प्रवास खर्च/ ०५ कार्यालयीन खर्च (३४५१ ००८२) खाली संबंधित आर्थिक वर्षामध्ये करण्यात आलेल्या तरतुदीमधून भागविण्यात येईल.

३) मा.श्री.अण्णा उर्फ कि.बा.हजारे हे या परिवदेला प्रमुख मार्गदर्शक म्हणून मार्गदर्शन करतील.

४) या परिवदेच्या सदस्यांमधून खालीलप्रमाणे कार्यकारी समितीची स्थापना करण्यात येत आहे.

४.(अ) कार्यकारी समितीची संरचना खालीलप्रमाणे राहिल

मा.मंत्री (जलसंधारण),	अध्यक्ष
श्री. विजयअण्णा बोरडे,	उपाध्यक्ष
मा. राज्यमंत्री (जलसंधारण)	सदस्य
अपर मुख्य सचिव (वित्त)	सदस्य

प्रधान सचिव (जलसंधारण)	सदस्य
प्रधान सचिव (नियोजन)	सदस्य
प्रधान सचिव (ग्रामविकास व पंचायत राज.)	सदस्य
प्रधान सचिव (आदिवासी विकास)	सदस्य
प्रधान सचिव (जलसंधारण)	सदस्य
सचिव (कृषि)	सदस्य
सहसचिव (जलसंधारण)	सदस्य सचिव
श्री.क्रीस्टीन लोबो, अहमदनगर	अशासकीय सदस्य
श्री.पोपटराय पवार, अहमदनगर	अशासकीय सदस्य
श्री.अरुण निकम	अशासकीय सदस्य
श्री.गिरीष गांधी	अशासकीय सदस्य

४.(ब) कार्यकारी समितीची बैठक दरमहा एकदा होईल.

४.(क) कार्यकारी समितीची कार्यक्षमता अनुसूची "ब" प्रमाणे राहिल

५. जलसंधारण विषयाशी संबंधित कामांबाबत तांत्रिक सल्ला देण्याकरीता तांत्रिक समिती खालीलप्रमाणे गठित करण्यात येत आहे.

सहसचिव (जलसंधारण)	अध्यक्ष
मुख्य अभियंता (रोहयो)	सदस्य
संचालक, सामाजिक यंत्रीकरण,	सदस्य
संचालक, मृदसंधारण व पाणलोट क्षेत्र व्यवस्थापन	सदस्य सचिव
--	अशासकीय सदस्य
--	अशासकीय सदस्य

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(अ.न.त्रिपाठी)

सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या वेबसाईटवर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक संकेतांक

२००६०६०६१२१८४६००१ असा आहे.

एच-६६१ -२अ

प्रति,
 मा.राज्यपाल यांचे सचिव,
 मा.मुख्यमंत्री यांचे सचिव,
 मा.उपमुख्यमंत्री यांचे उप सचिव,
 मा.मंत्री व मा. राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव,(सर्व)
 परिवारेचे सर्व सदस्य
 मा.उपाध्यक्ष, जलसंधारण सल्लागार परिषद
 मा.मुख्य सचिव,
 प्रधान सचिव/सचिव, (मिथोजन/वित्त/जलसंपदा/बन/ग्राम विकास विभाग)
 महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क (प्रसिध्दीकरित),
 विभागीय आयुक्त, (सर्व)
 आयुक्त (कृषि), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
 आयुक्त, आविवासी विकास, नाशिक
 जिल्हाधिकारी (सर्व)
 प्रधान मुख्य वनसंरक्षक, नागपूर,
 महासंचालक, यशवंतराव चव्हाण विकास प्रशिक्षण संस्था, पुणे.
 मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिवह, (सर्व)
 संचालक, वनामती, नागपूर
 संचालक, सामाजिक वनीकरण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
 संचालक, मृदसंधारण व पाणलोट क्षेत्र व्यवस्थापन, पुणे.
 संचालक, भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणा, पुणे.
 संचालक, महाराष्ट्र सुदूर संवेदन केंद्र, नागपूर
 प्रादेशिक मुख्य वनसंरक्षक/वनसंरक्षक/उप वनसंरक्षक (सर्व)
 मुख्य अभियंता, लघु पाटबंधारे (स्थानिक स्तर), पुणे.
 कुलगुरु, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी, जि.अहमदनगर,
 कुलगुरु, मराठवाडा कृषि विद्यापीठ, परभणी,
 कुलगुरु, पंजाबराव कृषि विद्यापीठ, अकोला.
 कुलगुरु, कोकण कृषि विद्यापीठ, वापोली.
 सहाय्यक आयुक्त, (विकास) (सर्व)
 प्रकल्प संचालक./कार्यक्रम अधिकारी, जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा, (सर्व)
 सहसंचालक (कृषि) (सर्व)
 सहसंचालक/उपसंचालक, सामाजिक वनीकरण,(सर्व)
 जिल्हा अधीक्षक कृषि अधिकारी,(सर्व)
 जिल्हा कोषागार अधिकारी,(सर्व)
 महालेखापाल-१/२, महाराष्ट्र, मुंबई/नागपूर,
 अप्पर संचालक, एकात्मिक ग्रामीण विकास कक्ष,
 मातुसेवाभावी संस्था (सर्व)
 अवर सचिव/कक्ष अधिकारी/ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
 निवड नस्ती, (जल २०) ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

परिषदेची कार्यकक्षा खालीलप्रमाणे राहिल :-

१. राज्यातील भूमी उपयोग धोरण ठरविण्यासाठी मार्गदर्शक तत्वे निश्चित करणे.
२. राज्यातील पर्जन्याधारी शेतीच्या विकासासाठी जलसंधारण तथा पाणलोट विकास कार्यक्रमाच्या दीर्घकालीन योजनासंबंधी सल्ला व मार्गदर्शक तत्वे निश्चित करणे, विशेषतः रोजगार हमी योजना, केंद्र तथा राज्य शासनाचे रोजगार कार्यक्रम व अचरण प्रथम क्षेत्रविकास कार्यक्रम, राष्ट्रीय पाणलोट विकास कार्यक्रम यांच्या माध्यमातून जलसंधारण तथा पाणलोट विकाससंबंधी निश्चित करण्याची मार्गदर्शक तत्वे अंतिम करणे.
३. राज्यातील पर्यावरणाचा ह्यास तसेच पट्टीक अभिनीची वाढती समस्या लक्षात घेता दीर्घकालीन आराखडा निश्चित करण्यासाठी मार्गदर्शन व सल्ला देणे.
४. राज्यातील जलसंधारण, लघुपाटबंधारे क्षेत्रातील पाणीवापर, पाणलोट विकास हे सर्व कार्यक्रम लोक सहभागातून राबविण्यासाठी धोरण निश्चित करणे व सल्ला देणे.
५. परिषदेच्या अंतर्गत येणाऱ्या विविध उपसमित्यांच्या वार्षिक आराखड्यांना मंजुरी देणे व त्यांच्या क्रमांका आढावा घेणे.
६. राज्यात निरनिराळ्या पाणलोट विकास आधारीत कार्यक्रम राबविण्यासाठी १५ वर्षांचा यथार्थदर्शी आराखडा तयार करण्याकरीत धोरण निश्चित करणे व त्या आधारावर तयार आराखड्यास मान्यता देणे
७. जलसंधारणाच्या कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणीचा आढावा घेऊन, या कार्यक्रमाच्या निवृत्तीबाबती व अंमलबजावणीची विशा ठरविण्यासाठी शासनास सल्ला देणे.
८. महाराष्ट्र सुदूर संवेदन केंद्र, नगपूर यांचा पाणलोट विकास क्रमांकास सहभागाचा आढावा व वीशानिर्देश.
९. केंद्र शासनाच्या मानकाआधारे राज्यातील पाणलोटसाठी कर्मिकरण व संवेत्तांक निश्चित करणे व आवश्यकतेनुसार पुढील कार्यवाहीसाठी मार्गदर्शन करणे.
१०. अवघड क्षेत्रातील खर्चाचे प्रमाण आणि पाणलोट क्षेत्र हाती घेणे, आवश्यक असलेल्या क्षेत्रविकास न्याया शिथिल करण्याबाबत निर्णय घेणे.

११. पाणलोट विकास कार्यक्रमासाठी संपूर्ण ट्रेनिंग इन्सिट्युटची निवड करणे व निवडलेल्या संस्थांच्या कामाचा आढावा घेणे.

१२. ह्या कार्यक्रमाच्या संदर्भात काही विशिष्ट विषयावर शासनाने सरला मागितल्यास सरला देणे.

१३. केंद्र पुस्तकून अवर्यण प्रवण क्षेत्र कार्यक्रम १९९९, राष्ट्रीय पाणलोट विकास कार्यक्रम (NWDPRA) तसेच निरनिराळ्या राज् पुस्तकून योजनांतर्गत पाणलोट आबासि कार्यक्रम्याच्या अंमलबजावणीच्या प्रगतीची समीकरण आणि मूल्यमापन करणे.

१४. हुतर स्रोत कसे "माबाई सहायित पाणलोट विकास मिर्षी" तसेच "बाह्य सहायित" प्रकर्यांतर्गत पाणलोट विकास कार्यक्रम्याचा आढावा घेणे.

१५. "पाणलोट पक्ष" संकरपनेच्या अंमलबजावणीसाठी निवडलेले पाणलोट क्षेत्र, विकसित पाणलोट विकास क्षेत्र, तसेच हुतर योजनांच्या अंमलबजावणी कार्यक्रम निश्चित करणे.

१६. स्थानिक सामाजिक, आधारभूत सोयी सुविधा आणि भौगोलिक समस्या बांचे, मूलभूत तत्त्वज्ञानाच्या अधिनस्त राहुन मार्गदर्शक सुचनेतील तत्सुर्दीच्या आधारे निराकरण करणे.

१७. परियिक्षा कलावधीनंतर प्रकर्यांच्या प्रगतीचा आढावा घेणे तसेच अयशस्वी प्रकरण कर्यान्वयन अभिकरणात बदल आणि अयशस्वी प्रकरण बंद करणेबाबत केंद्र शासनास शिफारस करणे.

१८. अवर्यण प्रवण क्षेत्र कार्यक्रम, व राष्ट्रीय पाणलोट विकास कार्यक्रम्यातील प्रकर्यांना भुवतवाढ वेण्यासंदर्भात केंद्र शासनास शिफारस करणे.

अनुसुचि "ब"

शासन निर्णय, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग क्र.जपसं-२००६/प्र.क्र.६३/जल२०, दि.३जून,२००६ चे सहषत्र.

कार्यकारी गटाची कार्यक्षमता खालीलप्रमाणे राहिल :-

१. परिवदेचे दैनंदिन कामकाज पाहणे.
२. परिवदेने दिलेल्या निदेशांनुसार प्रभावीपणे कार्य पार पाडणे.

.....